

قرارهای نظارت قضایی

دکتر علی مهاجری

سرشناسه: مهاجری، علی، ۱۳۴۰-

عنوان قراردادی: ایران. قوانین و احکام

Iran.Laws.etc

عنوان و نام پدیدآور: قرارهای نظارت قضایی / نویسنده علی مهاجری

مشخصات نشر: تهران. فکرسازان، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۸۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۶۰-۵۲-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: آیین دادرسی جزایی -- ایران

Criminal procedure -- Iran

موضوع: آیین دادرسی جزایی - ایران - تفسیر و استنباط

Criminal Procedure - Iran - Interpretation and construction

موضوع: رویه قضایی - ایران

Jurisprudence -- Iran

رده بندی کنگره: ۳۹۶ ق ۹۳/۴۶۱۰ KMH

رده بندی دیویی: ۳۶۰/۵۵۰

شماره کتابشناسی ملی: ۴۷۱۰۸۲

ناشر: انتشارات فکرسازان
عنوان کتاب: قرارهای نظارت قضایی
مؤلف: علی مهاجری
صفحه آرای: نوجس بوزگر
قطع: وزیری
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۶
تعداد صفحه: ۱۸۴
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۶۰-۵۲-۵
قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

دفتر مرکزی انتشارات: تهران، خیابان انقلاب، خیابان شهید وحید نظری، بین خیابان فخررازی و خیابان دانشگاه، کوچه

شهید قدیری، پلاک ۲۲، واحد ۴. تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۶۰۷۶۰-۶۶۴۸۹۲۹۶

با اسکن بارکد زیر، لیست کتب منتشره و بروشور انتشارات فکرسازان را داشته باشید.

فروش آنلاین: www.fekrsazan.ir

فهرست مطالب

چکیده.....	۹
مقدمه.....	۱۰
بخش اول : کلیات در ابعاد نظری قرار نظارت قضایی.....	۱۵
۱- تبیین مفهوم ماهیت و جایگاه قرار نظارت قضایی.....	۱۷
۱-۱- ماهیت قرار نظارت قضایی.....	۱۸
۱-۱-۱- مفهوم قرار نظارت قضایی.....	۱۸
الف) مفهوم لغوی.....	۲۰
ب) مفهوم اصطلاحی.....	۲۱
۱-۱-۲- ماهیت قرار نظارت قضایی.....	۲۴
۱-۲- جایگاه قرار نظارت قضایی در دادرسی کیفری.....	۲۶
۱-۲-۱- جایگاه تأمینی.....	۲۷
الف) جایگاه تأمینی در جنبه عمومی.....	۲۸
ب) جایگاه ترمیمی در جنبه خصوصی جرم.....	۳۰
۱-۲-۲- جایگاه جزایی.....	۳۷
الف) کارکردهای ناظر به تحقیقات مقدماتی.....	۳۸
ب) جایگاه جزایی در دادرسی.....	۴۵
ج) جایگاه در اجرای حکم.....	۵۲
۲- مبانی و اهداف قرار نظارت قضایی.....	۵۵
۲-۱- مبانی قرار نظارت قضایی.....	۵۶
۲-۱-۱- مبانی قانونی قرار نظارت قضایی.....	۵۶
الف) پیشگیری از وقوع جرم.....	۵۶
ب) بازسازی شخصیت متهم.....	۵۷
۲-۱-۲- مبانی قضایی قرار نظارت قضایی.....	۵۸
الف) توسعه اقتدار قضایی.....	۵۸

- ۵۹..... (ب) توسعه مدیریت قضایی
- ۵۹..... ۲-۲-اهداف قرار نظارت قضایی
- ۵۹..... ۲-۲-۱-اهداف فردی
- ۵۹..... الف) اهداف فردی ناظر به شاکی
- ۶۰..... (ب) اهداف فردی مربوط به متهم
- ۶۱..... ۲-۲-۲-اهداف اجتماعی
- ۶۲..... الف) اهداف اجتماعی از منظر قضایی
- ۶۳..... (ب) اهداف اجتماعی از منظر جرم شناسی
- بخش د، آیین صدور و الغای قرار نظارت قضایی..... ۶۵**
- ۶۷..... ۱- آیین صدور قرار نظارت قضایی
- ۶۸..... ۱-۱-جرم مقتضی صدور قرار نظارت قضایی
- ۶۸..... ۱-۱-۱-درجانه جرم این مقتضی قرار نظارت قضایی
- ۶۹..... الف) جرایم مقتضی قرار نظارت قضایی غیرمستقل
- ۷۰..... (ب) جرایم مقتضی قرار نظارت قضایی مستقل
- ۷۱..... ۱-۱-۲-شرایط صدور قرار نظارت قضایی
- ۷۱..... الف) شرایط پیشینی
- ۷۴..... (ب) شرایط درونی
- ۸۳..... ۲-۲-مراجع صدور و مصادیق قرار نظارت قضایی
- ۸۴..... ۲-۲-۱-دادسرای عمومی
- ۸۸..... ۲-۲-۲-دادگاه کیفری
- ۹۱..... ۲-۲-۳-مصادیق قرار نظارت قضایی
- ۲- الغای قرار نظارت قضایی..... ۱۰۶**
- ۱۰۷..... ۲-۱-موجبات لغو قرار نظارت قضایی
- ۱۰۷..... ۲-۱-۱-موجبات لغو ارادی
- ۱۰۷..... الف) لغو به اراده قاضی کیفری
- ۱۱۰..... (ب) لغو به اراده متهم

۱۱۳	۲-۱-۲- موجبات لغو قهری.....
۱۱۳	الف) لغو قهری در مرحله تحقیقات مقدماتی.....
۱۱۹	ب) لغو قهری در مرحله دادرسی.....
۱۲۰	ج) لغو قهری در مرحله اجرا.....
۱۲۲	۲-۲- آثار لغو قرار نظارت قضایی.....
۱۲۳	۱-۲-۲- آثار لغو قرار مستقل.....
۱۲۳	الف) آثار فانی.....
۱۲۵	ب) آثار قضایی.....
۱۲۵	۲-۲-۲- آثار لغو قرار غیر فصل.....
۱۲۵	الف) آثار قانونی.....
۱۲۸	ب) آثار قضایی.....
۱۳۱	بخش سوم: مباحث کاربردی قرار نظارت قضایی.....
۱۳۳	۱- قرارهای پشتیبان.....
۱۳۳	۱-۱- قرارهای نظارت قضایی.....
۱۳۴	۱-۱-۱- شکل و محتوای قرار نظارت قضایی.....
۱۳۵	۱-۱-۲- شرایط قرار نظارت قضایی.....
۱۳۷	۱-۱-۳- متن قرار نظارت قضایی.....
۱۴۰	۱-۱-۴- تقدم و تأخر تأمین و قرار نظارت قضایی.....
۱۴۰	۱-۱-۵- قرار نظارت قضایی مستقل.....
۱۴۲	۱-۱-۶- ضمانت اجرای قرار نظارت قضایی.....
۱۴۳	۱-۱-۷- آثار تبعیت از قرار نظارت قضایی.....
۱۴۴	۱-۱-۸- شیوه اجرای قرار نظارت قضایی.....
۱۴۵	۱-۱-۹- تبدیل قرار نظارت قضایی به تأمین کیفری.....
۱۴۶	۱-۱-۱۰- تخلف منتهی به تشدید تأمین کیفری.....
۱۴۸	۱-۱-۱۱- صدور قرار نظارت قضایی به تقاضای دادستان.....
۱۴۹	۱-۱-۱۲- قرار نظارت قضایی برای شخص حقوقی.....

۱۳-۱-۱- بهسازی قراردادهای نظارت قضایی.....	۱۵۰
الف- توسعه مصادیق قراردادهای نظارت قضایی.....	۱۵۰
ب- پیشینی اخذ تضمین مالی.....	۱۵۱
ج- افزایش محدودیت یا زمان قرار.....	۱۵۱
د- اخذ موافقت بزه دیده.....	۱۵۲
۲- جهات ملغی اثر شدن قرار نظارت قضایی.....	۱۵۲
۱-۲- صدور قراردادهای منع و موقوفی تعقیب.....	۱۵۳
۲-۲- قرار اناطه.....	۱۵۴
۳- قرار تعلیق اجرای مجازات.....	۱۵۴
۴- قرار تعلیق تعقیب.....	۱۵۶
۵-۲- قرار بایگانی کردن پرونده.....	۱۵۷
۶-۲- حکم استماع.....	۱۵۷
۷-۲- شروع به اجرای حبس، امداد یا اقامت اجباری.....	۱۵۸
۸-۲- اجرای کامل مجازاتهای در حکم.....	۱۵۸
۹-۲- صدور قرار ترک تعقیب.....	۱۵۹
۳- اعلام انقضاء به مراجع ذیربط.....	۱۵۹
نتیجه.....	۱۶۱
پیشنهاد.....	۱۶۴
طرح اصلاح مقررات قرار نظارت قضایی در قانون آیین دادرسی کیفری.....	۱۷۳
ضمیمه: آیین نامه شیوه اجرای قراردادهای نظارت و تأمین قضایی.....	۱۶۸
فهرست منابع.....	۱۷۴
منشورات فکرسازان.....	۱۷۹

مقدمه

قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و اصلاحات و الحاقات ۱۳۹۴ در مقایسه با قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸ و قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب دارای امتیازهای برجسته‌ای است. این قانون حاصل تلاشی است که سال‌ها در قوه قضاییه و مجلس صورت گرفته و از نظر رویکرد کلی، نکات قابل توجهی را در تضمین حقوق متهم و بزه‌دیده ضمن توجه به رعایت حقوق اجتماعی و نظم عمومی در بردارد، یعنی نسبت به قانون سابق مزیت‌های قابل توجه و رویکرد همه‌جانبه‌تری دارد و توأمان به حقوق بزه‌دیده و نظم و امنیت جامعه توجه نموده است.

در واقع هدف اصلی آیین دادرسی کیفری که تأمین حقوق فردی و اجتماعی است را می‌توان در یک رویکرد کلی در قانون جدید مشاهده نمود. البته قانون خالی از اشکال نیست و ایراداتی به آن وارد است، به عنوان مثال فصلی تحت عنوان «قواعد بطلان» یعنی بطلان یا خروج ادله که در آیین دادرسی کیفری کشورهای پیشرفته وجود دارد، در این قانون پیش‌بینی نشده است. به این معنا که اگر تحقیقات یا دادرسی یا اقدامات مربوط به کشف جرم با موازین دادرسی عادلانه یا حقوق مصرح متهم یا بزه‌دیده مغایرت داشته باشد، در صورت تحصیل ادله علیه متهم در جریان این اقدامات، این ادله محکوم به بطلان است و نمی‌تواند علیه وی به کار رود و بناءً محکومیت او قرار نگیرد. به هر حال در قانون جدید آیین دادرسی کیفری جای این فصل خالی است و باید پیش‌بینی می‌شد، اما یکی از برجستگی‌های قانون جدید، قرارهای نظارت قضایی به عنوان موضوع بحث و بررسی در این کتاب است که در توضیحات آتی بیان خواهد شد. در این خصوص باید گفت در فاصله بین شروع تعقیب امر کیفری و صدور و اجرای حکم، برای مدیریت کردن بزه‌کار به نحوی که آثار ناگوار ارتکاب جرم بر

طرف او کاهش یابد و از طرف دیگر ارتکاب جرم دیگر توسط او منتفی گشته و یا ضرب آن به حداقل برسد، لازم است تدابیری اندیشیده شود. قانونگذار از زمان شکل‌گیری دادگستری نوین در ایران تا تدوین و تصویب قانون جدید آیین دادرسی کیفری، در این خصوص تدبیری نداشت، اما پس از حدود یکصد سال، با استفاده از تجربه کشورهای پیشرفته مخصوصاً فرانسه تصمیم گرفته است، در فاصله بین تعقیب جرم و اجرای حکم، به نحوی متهم را مدیریت کند و به این منظور، قرارهای نظارت قضایی را در مجموعه مقررات آیین دادرسی کیفری تعبیه کرده است. بنابراین یکی از تأسیسه‌های جدید آیین دادرسی کیفری **قرار نظارت قضایی** است.

در خصوص تأمین قرار تأمین کیفری و قرار نظارت قضایی نیز باید گفت واقعیت آن است که قرارهای تأمین کیفری، نیز زیر مجموعه قرار نظارت قضایی قرار می‌گیرند؛ چرا که با صدور آنها نیز مقام قضایی به نحوی بر متهم نظارت داشته و او را در دسترس خود قرار می‌دهد؛ ولی قانونگذار در سال ۱۳۹۷ قانون جدید آیین دادرسی کیفری قرار نظارت قضایی را غیر از قرار تأمین کیفری دانسته است. به هر حال براساس این تأسیس، علاوه بر صدور قرار تأمین کیفری مرجع رسیدگی تشخیصی می‌تواند قرار با عنوان قرار نظارت قضایی صادر و به موجب آن انجام اقدامات را از متهم بخواهد.

تبیین قرارهای نظارت قضایی

آنچه در این کتاب مورد نظر است بررسی و تبیین تأسیس جدید «قرارهای نظارت قضایی» است که در قانون جدید آیین دادرسی کیفری موادی به آن اختصاص داده شده است. تحلیل مواد مرتبط به قرارهای نظارت قضایی و مقایسه آن با سایر تأسیسات همچون قرارهای تأمین و همچنین مقایسه با نهادهای مشابه در کشور فرانسه در مورد قرارهای مذکور از مطالب مورد بحث خواهد بود. شرایط صدور و تشریفات

هماهنگ‌سازی این قرارها با اقتضائات شخصیتی متهم و نوع جرم ارتكابی وی و تبیین روشهای تفکیک این تدابیر با شرایط تعلیق تعقیب که آن هم یکی از نوآوری‌های قانون جدید آیین دادرسی کیفری است، ضرورت نگارش این کتاب را برای نویسندگان مطرح ساخت. خصوصاً آن که پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون، استفاده از این تدابیر اجتناب‌ناپذیر و بالتبع بسترسازی علمی و ارائه راهکارهای مهارتی کاربردی، ضرورتی مضاعف دارد و این اثر درصدد تولید علم نظری و کاربردی برای استفاده در ارتباط با موارد مذکور است.

بدیع به بحث

از آنجایی که برای نخستین مرتبه است که قرارهای نظارت قضایی وارد عرصه رسیدگی‌های کیفری ایران می‌شوند و مدت زیادی از اجرای قانون سپری نشده تا مجال قلم زدن در این مورد فراهم شود. بنابراین پژوهش در مورد آنها مسبوق به تحقیق مشابه نیست و همین امر بدیع بودن مطالب کتاب حاضر را تضمین می‌کند. اصل تحقیق، امری بدیع، به روز و اثرگذار در عرصه علم و کاربرد نهادهای دادرسی کیفری است. به خصوص آن که می‌تواند راهنمای قانونگذار در تکمیل قواعد قرارهای نظارت قضایی در سنوات آتی قانونگذاری در عرصه آیین دادرسی کیفری باشد. از طرف دیگر از آنجایی که تحت عنوان قرارهای نظارت قضایی برای نخستین مرتبه است که کتابی به صورت اختصاصی به این موضوع می‌پردازد. لذا مجموع نگارش و مطالب این کتاب می‌تواند جنبه نوآوری داشته باشد.

شیوه تحقیق و محدودیت‌ها مقایسه با حقوق فرانسه

این تحقیق اگر چه زمینه‌ای خالی از بحث قبلی دارد و همین امر نوعی محدودیت نسبت به توسعه تحقیق حاضر محسوب می‌شود، اما به هر حال برای مباحث مرتبط و طرح و تبیین آنها تا حد امکان در مباحث مقایسه‌ای با حقوق فرانسه نیز انجام و از آنجا

که در منابع کتابخانه‌ای به متن زبان فرانسوی قانون آیین دادرسی کیفری این کشور دسترسی حاصل نگردید، لذا از متن انگلیسی قانون مذکور^۱ و ترجمه فارسی آن در موارد لزوم استفاده شده است. البته در ارتباط با مباحث مربوط به قرار نظارت قضایی در حقوق داخلی نیز منابعی که تاکنون به رشته تحریر در آمده‌اند، ملاحظه و مورد توجه قرار گرفته‌اند.

استفاده از کتاب

به اعتبار پژوهش علمی حاضر در رابطه با قرارهای نظارت قضایی، این اثر می‌تواند مورد استفاده حقوقدانان و اعتبار ارائه راهکارهای کاربرد در رسیدگیهای کیفری، مورد استفاده قضات واقع گردد. خصوصاً آن که برای قضایی کردن مقررات قرارهای نظارت قضایی، الگوها و نمونه‌ها از دستور این قرار و دستورات مرتبط با آن نیز ارائه گردیده است. بدیهی است بهره‌مندی دانش‌جویان علاقمند به پژوهش در عرصه آیین دادرسی کیفری جدید و مشاوران حقوقی و دستان عدالت کیفری از تحقیق حاضر نیز چرخه کاربران را کامل خواهد کرد.

برای این که بهره‌وران تحقیق حاضر در استفاده از آن آسان‌تر به‌هولت بیشتری باشند، ساختار تحقیق بطور کلی دو بخش را به خود اختصاص داده است. بخش اول تحقیق ابعاد نظری قرار نظارت قضایی و بخش دوم ابعاد کاربردی آن را شامل می‌شود. در بخش اول تبیین ماهیت، مفهوم و جایگاه قرار نظارت قضایی به عنوان فصل اول و مبانی و اهداف قرار نظارت قضایی نیز به عنوان فصل دوم مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند. در بخش دوم آیین صدور قرار نظارت قضایی به عنوان فصل اول و آیین الغای این تأسیس جدید کیفری نیز در فصل دوم تشریح شده‌اند. ساختار جزئی هر یک از فصول

۱- این متن از سایت اینترنتی زیر که قوانین کشورها را عرضه می‌کند، دریافت شده است.

از طریق مراجعه به پلان قابل مشاهده است و علت ساده نویسی پلان، سهولت استفاده کاربران تحقیق است تا بدون نیاز به مراجعه به منابع دیگر بتوانند پاسخ سوالات را در متن تحقیق مورد ملاحظه قرار دهند.

در خاتمه ذکر این مطلب نیز ضروری است که اثر حاضر بی‌نیاز از نقد و تکمیل و تحلیل نیست و موجب امتنان خواهد بود اگر کسانی که مطالب کتاب را مورد مطالعه قرار می‌دهند، از طریق ایمیل زیر نویسنده را از دیدگاهها و نظرات خود بهره‌مند فرمایند.

dr.mohajeri@yahoo.com

مهاجری - تابستان ۹۶

www.ketab.ir